

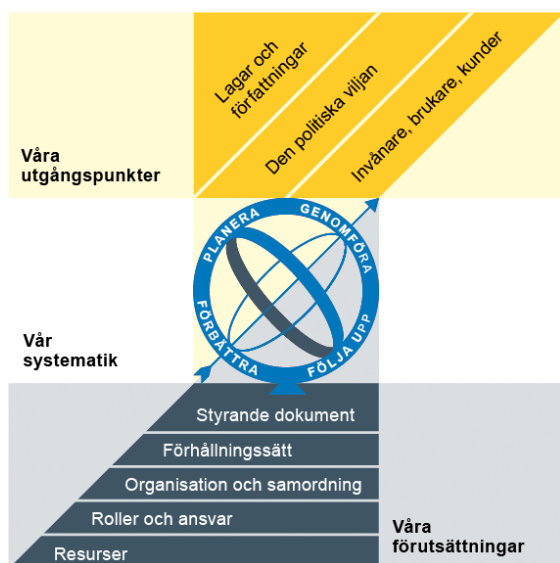
Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor

År 2025-2028

Planerande styrande dokument

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor

Beslutad av:

[Nämnd/styrelse/befattning]

Gäller för:

[Text]

Diarienummer:

[Nummer]

Datum och paragraf för

beslutet:

[Text]

Dokumentsort:

[Dokumentsort]

Giltighetstid:

[Giltighetstid]

Senast reviderad:

[Datum]

Dokumentansvarig:

[Funktion]

Bilagor:

[Bilagor]

Innehåll

Inledning	5
Syftet med denna plan	5
Vem omfattas av planen	5
Giltighetstid	5
Bakgrund	5
Koppling till andra styrande dokument	6
Planen kompletterar befintlig styrning	6
Gemensamma åtgärder med Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Stödjande dokument	7
Genomförande av denna plan	7
Uppföljning av denna plan	7
Planens utgångspunkter	7
Planen har tagits fram i samverkan	7
Planen utgår från heteronormen som osynlig aktör	7
Planen fokuserar på flera lager av utsatthet	8
Ordlista	8
Planen	10
Fokusområden	10
Fokusområde Skola och förskola	10
Åtgärder	11
Fokusområde Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete	13
Åtgärder	14
Fokusområde Fritid för barn och unga	14
Åtgärder	15

Fokusområde Vård och omsorg för äldre	16
Åtgärd	17
Fokusområde Stöd till individer med funktionsnedsättning	17
Åtgärder	17
Fokusområde Kommunikation och kompetens.....	18
Åtgärder	19

Inledning

Syftet med denna plan

Göteborgs Stad har en skyldighet att respektera, skydda, uppfylla och främja de mänskliga rättigheterna för alla som bor, vistas och verkar i staden. Staden ska erbjuda likvärdig service och en jämlik tillgång till de rättigheter som tillhandahålls av staden.

Syftet med Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025–2028, är att bidra till förflyttningar inom stadens verksamhetsområden där hbtqi-personers rätt till likvärdig service behöver ta steg framåt och där det finns en utpekad utsatthet. Åtgärderna förväntas förstärka stadens möjlighet att genomföra sina grunduppdrag på ett likvärdigt sätt i enlighet med internationella konventionsåtaganden och svensk lagstiftning.

Vem omfattas av planen

Denna plan gäller för förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden och äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Giltighetstid

Denna plan gäller för perioden 2025-2028.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog 2017 Göteborgs Stads första styrdokument med hbtq-fokus: Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor 2017-2021. År 2020 påtalade Göteborgs Stads HBTQ-råd för kommunstyrelsen behovet av en uppdaterad rapport om hbtq-personers livsvillkor med ett särskilt fokus på skolan. Rapporten skulle utgöra ett underlag för en ny plan, som antingen överlappade eller tog vid efter gällande plan. Initiativet ledde till att kommunfullmäktige fattade beslut om att en rapport som även undersöker villkoren för hbtq-personer inom grundskole- och utbildningsförvaltningarnas verksamheter skulle tas fram.

Under 2022 och 2023 återkom kommunstyrelsen med tre rapporter till kommunfullmäktige. Förutom en separat rapport med fokus på skolan, *"Det är ingen temadag att vara hbtq – det är man året om"*- rapport om unga hbtqi-personers livsvillkor i skolan och en uppdaterad rapport om hbtqi-personers livsvillkor i Göteborg, *Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg*, redovisades också *Fördjupad lägesbild hbtqi-personers livsvillkor i Göteborg - kompletterande rapport baserad på otrygghet och diskriminering*. I samband med att uppdraget förklarades fullgjort, fattade kommunfullmäktige beslut om att ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads HBTQI-råd ta fram en ny hbtqi-plan (KF 2023-05-25 § 6 punkt 2).

Koppling till andra styrande dokument

Planen kompletterar befintlig styrning

En viktig del av styrningen inom mänskliga rättigheter utgörs av internationella konventioner som även speglas i svensk lagstiftning. Regeringsformen slår fast att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. I regeringsformen inkluderas dessutom europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen, i sin helhet.

Samtliga nämnder och styrelser i Göteborgs Stad ska i enlighet med sina reglementen och ägardirektiv utföra sina uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. Det betyder att alla invånare i kommunen har rätt till en god och likvärdig service och ett värdigt bemötande oavsett förutsättningar, bakgrund och var i kommunen de bor.

Göteborgs Stads rutin vid kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med aktiva åtgärder i enlighet med arbetsmiljölagens och diskrimineringslagens bestämmelser. I Göteborgs Stads riktlinje för arbetsmiljö, medarbetarskap och chefskap framgår att det krävs ett inkluderande förhållningssätt och aktivt arbete som utgår från alla diskrimineringsgrunderna för att skapa, behålla och utveckla en arbetsplats med olikheter som strävar efter gemensamma mål.

Principen om icke-diskriminering återkommer i ett flertal av stadens styrande dokument genom mål, inriktningar och strategier. Göteborgs Stads barnrättsplan är ett exempel på styrande dokument som genomsyras av denna princip. Ett annat exempel är Göteborgs Stads program för full delaktighet där en av de prioriterade strategierna slår fast att stadens verksamheter i sina enkäter och uppföljningar ska samla in underlag på ett sådant sätt att det är möjligt att göra analyser utifrån diskrimineringsgrunderna. Även Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program innehåller en strategi som påtalar att Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser.

Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028 kompletterar befintlig styrning där det finns ett identifierat behov av specifika åtgärder under planperioden för att säkerställa hbtqi-personers rätt till likvärdig service och jämlik tillgång till sina mänskliga rättigheter.

Gemensamma åtgärder med Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism

Några av utvecklingsområdena i denna plan har identifierats i samverkan med framtagandet av Göteborgs Stads plan mot rasism. Eftersom en identifierad utsatthet som påverkar hbtqi-personer och minoriteter utsatta för rasism i en del fall är likartade, och samverkande, så återfinns sju gemensamma åtgärder i båda planerna. Detta rör åtgärder inom fokusområdet Skola och förskola samt fokusområdet Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete.

Utvecklingsområden som omhändertas i annan styrning

Det finns utvecklingsområden som, trots att de har identifierats i arbetet med denna plan, inte är föremål för åtgärder i planen. Det finns till exempel behov av särskilda insatser för hbtqi-personer inom arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt inom arbetet mot våld i nära relationer. De styrande dokument som omfattar denna typ av problematik ska inkludera alla målgrupper. Därmed bör det i dessa planer ingå åtgärder som riktar sig till hbtqi-personer för att implementeringen av ett hbtqi-perspektiv i stadens arbete mot våld ska bli framgångsrikt. Berörda planer är Göteborgs Stads plan för arbete mot våld i nära relationer och Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Genomförande av denna plan

Varje nämnd med utpekad ansvar i planen ansvarar för implementeringen i den egna organisationen och genomförandet av respektive åtgärd.

Uppföljning av denna plan

Berörda nämnder ansvarar för att följa upp de åtgärder de har fått tilldelade. Varje förvaltning ska årligen rapportera genomförandet till sin nämnd. Rapporteringen syftar till att undersöka både vad som möjliggjort implementeringen av specifika åtgärder och eventuellt utgjort hinder för att på så vis kunna undanröja dessa.

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av planen. Efter halva planperioden tillfrågas berörda nämnder om nuläge gällande genomförande av de åtgärder de har utpekad ansvar för. Vid planperiodens slut ska uppföljning av planens samtliga åtgärder ske. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för hbtqi-personers upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Planens utgångspunkter

Planen har tagits fram i samverkan

Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028 har tagits fram i samverkan med Göteborgs Stads HBTQI-råd. Rådets kompetenser, erfarenheter och förslag på åtgärder utgör en grund för innehållet i planen. Delaktighet är tillsammans med bland annat transparens och möjlighet till ansvarsutkrävande viktiga principer i arbetet för mänskliga rättigheter.

Stödjande dokument

Göteborgs Stad. Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021.

Göteborgs Stad. ”Det är ingen temadag att vara hbtq – det är man året om”. Rapport om unga hbtqi-personers livsvillkor i skolan 2021.

Göteborgs Stad. Fördjupad lägesbild hbtqi-personers livsvillkor i Göteborg - kompletterande rapport baserad på otrygghet och diskriminering 2023.

Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet. En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2014.

Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet. Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter 2020-2023. (Gäller tills ny plan är framtagen)

Europeiska kommissionen. Jämlikhetsstrategin för hbtqi-personer 2020-2025.

Planen utgår från heteronormen som osynlig aktör

Heteronormen är en av samhällets starkaste normer. Den innebär att föreställningen om att heterosexualitet är det normala och naturliga och att det könsmässigt bara går att identifiera sig som kvinna eller man, uppfattas som så självklar att den tas för given. Det är i samband med att normerna bryts, exempelvis genom samkönade relationer eller ett normbrytande användande av könsmässigt kodade kläder och/eller uttryck, som de blir synliga.

I ett heteronormativt samhälle riskerar personer som på olika sätt bryter mot normer om kön och sexualitet att förbises och exkluderas och i värsta fall diskrimineras. Även i kommunala verksamheter som exempelvis skola, äldreomsorg och funktionsstöd kan heteronormativa antaganden ligga till grund för verksamheternas utformande, vilket kan leda till att personer med andra sexuella läggningar eller könsidentiteter inte beaktas eller inte får tillgång till stöd och service på ett likvärdigt sätt.

Planen fokuserar på flera lager av utsatthet

Hbtqi är ett paraplybegrepp som rymmer individer och grupper med en mängd olika erfarenheter och egenskaper. Det betyder att såväl de individuella som strukturella livsvillkoren inom gruppen kan skilja sig åt. Ett återkommande tema är att individer och grupper som bryter mot normer på flera sätt i och med detta också riskerar flera lager av utsatthet.

Att vara äldre och transperson kan utgöra ett exempel på dubbel utsatthet, liksom att vara barn och tillhöra en regnbågsfamilj. Andra egenskaper eller livssituationer är till exempel att vara hbtqi-person och ha en icke-svensk bakgrund och/eller en trostillhörighet. Liksom att leva med en funktionsnedsättning eller i en hederkontext. De åtgärder som planen omfattar är därför framför allt inriktade på att förbättra livsvillkoren för hbtqi-personer som kan vara utsatta eller inte få tillgång till sina rättigheter av flera anledningar. De syftar även till att förbättra hbtqi-personers livsvillkor oavsett var de bor i staden. Vissa av åtgärderna kan också ha en betydelse för andra grupper än hbtqi-personer om de genomförs.

Ordlista

Hbtqi är en förkortning för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner och är det begrepp som Göteborgs Stad, i likhet med nationella styrdokument på området, använder sedan 2021.

Tidigare användes hbt och hbtq men i takt med att nya identiteter synliggjorts har bokstäver tillkommit. Ibland används även ett + efter hbtqi. Detta för att inkludera mångfalden av olika sätt att definiera sig på bland personer som bryter mot normer kring sexualitet och könsidentitet/könsuttryck. I Göteborgs Stads första plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor användes förkortningen hbtq. I denna plan används förkortningen hbtqi. Båda förkortningarna förekommer i texten - beroende på källa.

Homosexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av någon av samma kön

Heterosexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av någon av motsatt kön

Bisexualitet – förmåga att bli förälskad i och attraherad av personer oavsett kön

Queer - ett brett begrepp som kan betyda flera olika saker men i grunden är ett ifrågasättande av heteronormen. Många ser sin könsidentitet och/eller sin sexualitet som queer. Queer kan innebära en önskan att inkludera alla kön och sexualiteter eller att inte behöva identifiera/definiera sig.

Intersexperson - person med ett medfött tillstånd i vilket könskromosomerna eller könsorganens utveckling är atypiska

Kön – med kön avses ofta biologiskt och juridiskt kön. I Sverige finns bara två juridiska kön.

Könsidentitet – är en persons självidentifierade, självupplevda kön. Det är alltid den enskilde personen som har rätten att identifiera sin könsidentitet.

Könsuttryck – är hur en person uttrycker sitt kön, exempelvis genom kläder, frisyr och kroppsspråk.

Transpersoner – ett paraplybegrepp för personer vilkas könsidentitet och/eller könsuttryck skiljer sig från det juridiska och biologiska kön som registrerades vid födseln. Exempel på undergrupper är **transsexuella** (medicinsk diagnos), **transvestiter** (personer som mer eller mindre ofta använder ett annat köns könsuttryck, som kläder, kroppsspråk, röstläge och andra attribut), **intergender** (personer som identifierar sig bortom könskategorierna man och kvinna) **icke-binär** (personer som identifierar sig som mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna och man). Även **intersexuella** ingår i begreppet transpersoner.

Cispersoner – ett begrepp som används för personer vilkas könsidentitet och könsuttryck stämmer överens med personernas biologiska och juridiska kön. Cis är latin och betyder ”på den här sidan om” och betyder att ens juridiska kön, biologiska kön och könsidentitet är av samma slag. En cisperson är i den meningen motsatsen till en transperson.

Heteronormen – är ett förgivettagande av att alla är heterosexuella och att heterosexualitet är det naturliga och önskvärda. I heteronormen ingår också föreställningen om att det bara finns två kön (tvåkönsnormen), att alla är cispersoner och att bara kvinnor och män kan bli kära i varandra.

Normkritik – är ett ifrågasättande av föreställningar om vad som anses vara normalt respektive avvikande. Normkritiken används för att synliggöra exkluderande och diskriminerande strukturer. Fokus riktas mot det som uppfattas som ”normalt” istället för mot dem som bryter mot normen.

Normmedvetenhet – utifrån en normkritisk analys går det till exempel att arbeta normmedvetet.

Intersektionalitet – ett analytiskt begrepp som används för att synliggöra hur olika maktordningar samverkar och hur det kan finnas olika lager av utsattheter. Används vanligtvis i Sverige för att utifrån samspelet mellan diskrimineringslagens sju grunder studera hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls.

Majoritetssamhälle - innebär ett samhälle där en majoritetsgrupp har en dominerande ställning och störst inflytande över exempelvis utformningen av samhällslivet och kulturella normer.

Minoritetsstress – en särskild sorts stress som drabbar personer som tillhör en minoritetsgrupp. Den kan till exempel visa sig som en konstant känsla av att behöva vara på sin vakt, oro för diskriminering, eller rädsla för att utsättas för hot, hat och kränkningar.

Planen

Fokusområden

Heteronormen påverkar hbtqi-personers liv på en mängd olika sätt i Göteborg. Det finns en utsatthet kopplad till den egna identiteten och det finns särskilt angelägna rättigheter och behov för grupper inom hbtqi-gruppen som staden behöver bli bättre på att tillgodose. Detta gäller i synnerhet hbtqi-personer som möter stadens verksamheter i egenskap av att vara elever eller barn i fritidsverksamhet, äldre med omsorgsbehov, personer med funktionsnedsättningar och personer med en annan härkomst än svensk. Mot bakgrund av forskning, stadens rapporter inom området samt erfarenhetsutbyte med Göteborgs Stads HBTQI-råd, utgår planen från sex fokusområden som behöver stärkas och utvecklas för att livsvillkoren för hbtqi-personer i Göteborg ska förbättras. Dessa är:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Fritid för barn och unga
- Vård och omsorg för äldre
- Stöd till individer med funktionsnedsättning
- Kommunikation och kompetens

Fokusområde Skola och förskola

Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan och förskolan gäller alla barn. Elevers utsatthet, eller risk för utsatthet för hat, hot, mobbing och våld har kopplingar till nedsatt psykisk och fysisk hälsa samt försämrad skolgång och utbildning. På nationell nivå har bland annat Barnombudsmannen (BO) utifrån olika regeringsuppdrag lyft en särskild sårbar situation i skolan hos elever utsatta för rasism och elever som identifierar som hbtqi.

Ett liknande mönster går att se även i Göteborg. Exempelvis visar statistik från grundskoleförvaltningen att av de anmälningar om kränkande behandling med koppling till diskriminering som anmälades mellan augusti 2023 och februari 2024, berörde de allra flesta diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning (60 procent). Näst flest kränkningar var kopplade till sexuell läggning och könsidentitet eller uttryck (22 procent).

I *”Det är ingen temadag att vara hbtq – det är man året om”- rapport om unga hbtqi-personers livsvillkor i skolan* (hädanefter skolrapporten) som kommunstyrelsen tog fram 2022, är det särskilt två områden som lyfts fram som områden där det finns behov av insatser: det ena är hbtqi-elevernas upplevelse av otrygghet och det andra deras erfarenheter av otillräcklig hbtqi-kompetens i undervisningen och i bemötandet av elever. Bland annat framgår det av rapporten att en av fyra elever på högstadiet och gymnasiet, som är eller funderar på om de är hbtqi-personer, inte upplever sig trygga i skolan. På samma fråga i Göteborgs Stads elevenkät från 2021, vilken riktar sig till alla elever, var det en av tio elever som uppgav att den inte kände sig trygg.

Vad gäller grundläggande kunskap om hbtqi, uppgav 63 procent av eleverna i skolrapporten att de inte fick lära sig om hbtqi-frågor och hbtqi-personer i skolan. I likhet med nationella kunskapsunderlag pekar skolrapporten ut unga transpersoners och icke-binäras specifika utsatthet som särskilt anmärkningsvärd.

Åtgärder

Skolledarna (rektorer och biträdande rektorer) på samtliga skolor och förskolor ska under planperioden förstärka sina kunskaper om olika diskrimineringsgrunder och minoritetsgrupper i syfte att utveckla demokrati- och värdegrundsarbetet på sina respektive skolor och förskolor.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden och utbildningsnämnden

Skolledarna ska i framtagandet av plan mot diskriminering och kränkande behandling säkerställa att samtliga diskrimineringsgrunder och nationella minoritetsperspektiv ingår i kartläggningar, analys, åtgärder och uppföljning.

Ansvar: grundskolenämnden och utbildningsnämnden

Varje skola och förskola har enligt skollagen skyldighet att årligen upprätta en plan för arbetet med att förebygga och hantera kränkande behandling. Enligt diskrimineringslagen har skolan och förskolan även skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering utifrån de sju diskrimineringsgrunderna och främja lika rättigheter och möjligheter för alla elever. I Göteborgs Stad görs detta genom att skolor och förskolor tar fram en Plan mot diskriminering och kränkande behandling (PDK). I det arbetet har skolledarna en särskilt viktig roll. Det behövs både kunskap och systematik för säkerställa en trygg skolmiljö för alla elever – med särskilt fokus på elever i skolan och barn i förskolan som tillhör någon av de nationella minoriteterna eller har koppling till någon av de sju diskrimineringsgrunderna.

Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska göra årliga sammanställningar och analyser av samtliga skolors planer mot diskriminering och kränkande behandling. Sammanställningarna ska utgöra ett underlag för förvaltningarnas arbete mot diskriminering och för att öka likvärdigheten mellan skolor.

Ansvar: grundskolenämnden och utbildningsnämnden

För att förvaltningarna ska kunna följa skolornas arbete mot diskriminering och kränkande behandling, måste varje skola rapportera sin plan till respektive förvaltning. På så sätt blir det möjligt för förvaltningarna att på en aggregerad nivå sammanställa och analysera arbetet och identifiera vilka skolor som behöver stöd.

Grundskoleförvaltningens centrala elevhälsa ska bistå med kunskap om minoritetsgruppers olika utsattheter och utgöra ett stöd när åtgärder tas fram i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Ansvar: grundskolenämnden

För att kunna erbjuda en trygg och likvärdig skola också för elever som tillhör olika minoritetsgrupper, behövs både kunskap om specifika livsvillkor och förmåga att hantera konflikter, arbeta förebyggande och vid behov stötta elever utsatta för kränkningar av olika slag. Elevhälsan har en betydelsefull roll som även skulle kunna utvecklas till att bistå skolläda och lärare när specifik kunskap om olika minoriteter efterfrågas och material behöver tas fram. Urvalet av material kan med fördel hämtas från grundskoleförvaltningens lärarakademi som utgör en omfångsrik kunskapsbank för pedagoger i skolan.

Utbildningsförvaltningen ska säkerställa tillräckliga resurser för att bistå med kunskap om minoriteters olika utsattheter och utgöra ett stöd till gymnasieskolorna.

Ansvar: utbildningsnämnden

För att säkerställa en trygg och likvärdig skola för gymnasieelever som tillhör olika minoritetsgrupper behövs både kontinuerlig kunskapsutveckling och processtöd för skolläda, pedagoger och elevhälsopersonal. Kunskapsunderlag och metodstöd gällande exempelvis konflikthantering och svåra samtal tas fortlöpande fram av bland annat akademien, olika myndigheter och civilsamhälle. Resurser ska finnas för att skolläda, pedagoger och elevhälsopersonal ska få stöd i vilka material som är lämpliga att använda.

Grundskoleförvaltningen ska sprida och implementera stödmaterialet Vägledning för inkluderande omklädningsrum i samtliga grundskolor.

Ansvar: grundskolenämnden

I skolrapporten beskriver hbtqi-elever sina erfarenheter av att inte på ett tryggt sätt kunna byta om och duscha i samband med lektioner i idrott och hälsa. Detta gäller särskilt elever som identifierar sig som trans. På frågan om vad som skulle förbättra situationen är elevernas vanligaste svar att omklädningsrummen ska vara utformade med bås eller

draperier som skyddar mot insyn, att det finns separata omklädningsrum där elever kan byta om, att bemötandet från andra elever förbättras och att det finns könsneutrala omklädningsrum. För att stötta skolans arbete med att skapa trygga och inkluderande omklädningsrum har grundskoleförvaltningen tagit fram stödmaterialet *Vägledning för inkluderande omklädningsrum*. Materialet innehåller förklarande bakgrundstexter, riktlinjer för jämlik byggnation, råd samt förslag på lektionsupplägg.

Fokusområde Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete

Minoritetsgruppers utsatthet och upplevda otrygghet ser delvis annorlunda ut än för majoritetsbefolkningen. Utsattheten kan i många fall kopplas till den egna identiteten, till den personen är. Risken för att utsättas för diskriminering och hatbrott är högre. Likaså för att mötas av fördomar, kränkningar, exkluderande strukturer och sämre tillgång till sina mänskliga rättigheter. Hatbrott är ett samlingsnamn för flera olika brott där motivet är att kränka någon utifrån ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosuppfattning, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Det definieras av polisen som demokratihotande brottslighet och är ett tilltagande problem i samhället där både enskilda individer och grupper av människor kan utsättas.

Upplevelsen av trygghet är bland minoritetsgrupper också starkt förknippad med tillit. Tillit definieras ofta som villighet att visa sig sårbar baserat på positiva förväntningar på andras intentioner och beteenden och brukar beskrivas som en viktig faktor för social sammanhållning och delaktighet. Hbtqi-personer som grupp har i lägre utsträckning än heterosexuella och cispersoner tillit till andra. Det finns också ett lägre förtroende för samhällsinstitutioner som exempelvis socialtjänsten, polisen och rättsväsendet. Även till aktörer som utför insatser på uppdrag av Göteborgs Stad, såsom vaktbolag, kan tilliten vara låg. För att det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i staden ska resultera i trygghet även för hbtqi-personer, krävs därför att staden systematiskt arbetar för att öka tillit och förtroende hos hbtqi-communityt.

I Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program finns strategier av särskild relevans för hbtqi-personers trygghet:

- Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser, likvärdiga lokala och centrala lägesbilder och aktuell forskning.
- Göteborgs Stad ska medverka till att stärka civilsamhällets och näringslivets delaktighet i det gemensamma trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.
- Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt analysera och ta hänsyn till vilka målgrupper och individer som har störst behov när trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomförs.

Åtgärderna som föreslås inom området har sin utgångspunkt i dessa strategier.

Åtgärder

Kompetenshöjande insatser om minoritetsgruppers otrygghet och utsatthet för hot och hat ska genomföras för att säkerställa att dessa delar ingår i det lokala trygghetsarbetet och de lokala lägesbilderna. Kompetensinsatser bör göras i samverkan med bland annat polisen.

Ansvar: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst

Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser. För att möjliggöra detta och för att öka de lokala lägesbildernas likvärdighet, behöver kunskapen om minoritetsgruppers upplevelser av otrygghet och deras specifika risk att utsättas för brott öka. Likaså förståelsen för vikten av ett tillitsskapande arbete.

Socialförvaltningarna ska årligen genomföra dialoger med olika minoritetsgrupper i varje stadsområde, för att fördjupa kunskapen om de lokala trygghetsförhållandena

Ansvar: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst

Göteborgs Stad ska medverka till att stärka civilsamhällets delaktighet i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet – och på så vis arbeta tillitsskapande. För att möjliggöra att olika minoriteter blir delaktiga behöver socialförvaltningarna återkommande möta medborgare som tillhör olika grupper, för att få kunskap om hur just deras behov ser ut. För att fördjupa kunskapen om de lokala trygghetsförhållandena behöver samtliga socialförvaltningar genomföra dessa dialoger. Eftersom kunskap ska inhämtas till de lokala lägesbilderna behöver dialogerna i huvudsak hållas med minoriteter i varje stadsområde. När det gäller hbtqi-personer kan socialförvaltningarna ha en gemensam dialog med civilsamhällets företrädare, men det behöver då säkerställas att kunskap inhämtas för respektive lokala lägesbild.

Socialförvaltningarna bör konsultera de verksamheter inom demokrati och medborgarservice som har mötesplatser för delaktighet riktade till särskilda målgrupper, bland annat Regnbågshuset. De bör också söka dialog med Göteborgs Stads HBTQI-råd.

Fokusområde Fritid för barn och unga

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, har i kartläggningar konstaterat att tillgången till trygga mötesplatser är avgörande för att skapa förutsättningar för en meningsfull och utvecklande fritid för unga hbtqi-personer. Unga hbtqi-personer beskriver att tillgången till trygga rum på fritiden, där de får uppleva gemenskap, ger dem möjlighet att pausa från majoritetssamhällets normer och den minoritetsstress dessa normer skapar. De största hindren för driften av mötesplatser för unga hbtqi-personer är bristande ekonomiska och personella resurser.

Göteborgs Stads fritidsgårdar som riktar sig specifikt till hbtqi-ungdomar vänder sig främst till unga från 13 år och uppåt. Därmed saknas trygga mötesplatser för yngre barn som lever i en regnbågsfamilj, som identifierar sig som hbtqi eller som funderar på sin identitet.

Dessa barn riskerar att utsättas för diskriminering, mobbning eller kan känna sig isolerade. Inkluderande fritidsaktiviteter och mötesplatser kan bidra till att skapa sammanhang där barnen känner sig accepterade och trygga. Barn som har frågor kring sin identitet eller växer upp i en regnbågsfamilj kan behöva extra stöd för att hantera eventuella utmaningar. Inkluderande och anpassade fritidsaktiviteter kan också stärka barnens självkänsla, bidra till bättre psykisk hälsa och minska risken för psykisk ohälsa. Enligt MUCF uppger endast mindre än en tredjedel av unga hbtqi-personer, 16 till 25 år, att de har god psykisk hälsa – 70 procent uppger alltså att de inte mår bra. En av fem av de unga hbtqi-personerna har funderat på självmord det senaste året. Värst är situationen för unga transpersoner.

Åtgärder

Socialförvaltningarna Hisingen, Nordost och Sydväst ska utreda förutsättningarna att bedriva och utveckla sina verksamheter för fritidsgårdar som riktar sig specifikt till hbtqi-ungdomar. Resultatet ska rapporteras till kommunfullmäktige.

Ansvariga: socialnämnderna Hisingen, Nordost och Sydväst

Riktade mötesplatser och fritidsaktiviteter kan fylla en kompensatorisk roll som kan vara av särskild vikt för unga hbtqi-personers förutsättningar till en positiv identitetsutveckling och en stärkt psykisk hälsa. I Göteborgs Stad finns idag tre fritidsgårdar som specifikt riktar sig till hbtqi-unga, GIA i Nordost, House of Colors på Hisingen och Norma i Sydväst. Förutsättningarna för unga att vara öppna med sin hbtqi-identitet i hemmet, i skolan och i sitt övriga liv, ser olika ut över staden. För ungdomar som lever i patriarkala miljöer där det även kan förekomma starka hedersnormer är det extra viktigt med tillgång till dessa särskilda mötesplatser som värnar säkerhet och trygghet för sina besökare. Fritidsgårdarna är idag bemannade med mellan en och två fritidsledare per gård vilket gör verksamheterna sårbara.

Socialförvaltningarna ska utveckla och implementera metoder och aktiviteter inom fritid för att bättre möta barn i åldern 10-12 år som funderar på sin identitet/läggning, identifierar sig som hbtqi och/eller ingår i en regnbågsfamilj.

Ansvariga: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst

De fritidsgårdar som riktar specifikt till hbtqi-ungdomar vänder sig till barn och unga från 12-13 år och uppåt. Även yngre barn i mellanstadieåldern som funderar på sin identitet eller som ingår i en regnbågsfamilj, kan ha behov av mötesplatser och aktiviteter som är trygga och där de kan möta andra i liknande situation samt fritidsledare med kompetens att möta barnen där de är. De särskilt inriktade fritidsgårdarna kan vända sig till yngre barn vid vissa tillfällen, exempelvis på loven. Samtidigt kan resvägen till dessa mötesplatser vara för lång för barn i den åldern, beroende på var de bor. Därför finns ett behov av att utveckla metoder och aktiviteter nära hemmet för barn mellan 10 och 12 år. Socialförvaltningarna har flera verksamheter inom fritidssektorn. Förutom fritidsgårdar finns hälsolotsar och uppsökande verksamhet, som tillsammans kan utveckla arbetssätt för att svara mot dessa barns behov.

Hbtqi-kunskapen hos all personal inom fritidssektorn ska höjas systematiskt och kontinuerligt för att säkerställa en varaktig kompetens. Detta bör göras genom diplomering, certifiering eller andra återkommande utbildningsinsatser.

Ansvariga: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst

Målet är att alla barn och unga ska känna sig trygga och inkluderade på alla mötesplatser och inom alla fritidsaktiviteter inom Göteborgs Stad, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet eller om man lever i en regnbågsfamilj. Därför finns även ett behov av att höja kunskapen om hbtqi inom fritidssektorn i stort. I staden finns exempel på fritidsgårdar som har utvecklat och förstärkt sin kompetens och som har ett pågående utbyte med särskilt riktade fritidsgårdar. Detta ser dock olika ut i olika delar av staden. För att alla barn och unga ska ha möjlighet till inkludering och ett gott bemötande, behöver hbtqi-kunskapen höjas hos all personal inom fritidssektorn. Detta kan göras genom utbildning, till exempel i form av diplomering eller certifiering av föreningar som tillhandahåller detta, men även genom nätverk och kollegiala utbyten mellan stadens fritidsverksamheter. Arbetet behöver ske på ett normmedvetet sätt för att exempelvis också inkludera unga med funktionsnedsättningar, unga med olika etniciteter, och unga med olika religiösa tillhörigheter.

Fokusområde Vård och omsorg för äldre

En socialt hållbar stad bygger på att ingen diskrimineras och alla har möjlighet att fullt ut vara sig själva i livets alla skeden. Rätten till integritet och respekt för privatliv är grundstenar i socialtjänstens samtliga verksamheter. Det innebär exempelvis att hbtqi-personer, inte minst äldre hbtqi-personer, har en självklar rätt att definiera sig själva och i mötet med vård- och omsorgspersonal mötas av respekt, lyhördhet och kompetens om olika gruppers livsvillkor.

Socialstyrelsens kartläggning 2023 om kommunal vård och omsorg för äldre hbtqi-personer visar att många äldre hbtqi-personer känner oro för vad som ska hända med dem när de behöver samhällets omsorg. Oron är främst kopplad till mötet med vård- och omsorgspersonal inom exempelvis hemtjänst och vård- och omsorgsboende. Personalens bemötande och kompetens konstateras vara avgörande för att de äldre hbtqi-personerna ska känna sig trygga med att ta emot vård och omsorg och kunna vara sig själva. Upplevelserna av att växa upp i ett samhälle där det till stor del varit omöjligt att leva öppet för den som inte är heterosexuell och cisperson har präglat hela livet. Det gäller även äldre som invandrat från länder där homosexualitet varit - och ibland fortfarande är - kriminaliserat.

Som ett resultat av Socialstyrelsens kartläggning har Socialstyrelsen på regeringens uppdrag i samverkan med kommuner och civilsamhälle tagit fram ett kunskapshöjande material om hbtqi-frågor för att höja kompetensen hos olika yrkesgrupper inom den kommunala hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Göteborgs Stad har varit delaktiga i arbetet genom medarbetare från äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Även HBTQ-Seniorena inom RFSL Göteborg har deltagit i arbetet. Slutsatserna i rapporten och behovet av ett kunskapshöjande material ligger väl i linje med vad som tidigare har framkommit då Göteborgs Stad fört dialog med Göteborgs Stads HBTQI-råd om äldres livsvillkor i Göteborg.

Åtgärd

Socialstyrelsens kunskapshöjande material för att stärka hbtqi-kompetens inom kommunal vård och omsorg om äldre, ska implementeras i äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens samtliga verksamheter

Ansvar: äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Socialstyrelsematerialet beräknas vara tillgängligt i mars 2025 och ska implementeras i alla verksamheter i förvaltningen. Materialet kommer bland annat att vara i form av en webb-utbildning som samtliga verksamheter inom förvaltningen behöver ta del av. För att höja kunskapen och fullt ut stärka kompetensen inom hbtqi, kan med fördel även samtal om materialet genomföras med personal, exempelvis på arbetsplatsträffar.

Fokusområde Stöd till individer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har rätt att leva självständiga liv och delta i samhället på lika villkor som andra. Det personliga stödet kan vara avgörande för den möjligheten. För att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt behöver flera olika rättigheter införlivas. En av strategierna i Göteborgs Stads program för full delaktighet är att stadens verksamheter ska bemöta personer med funktionsnedsättning på ett normmedvetet sätt med individens behov i centrum.

För hbtqi-personer med funktionsnedsättningar kan det finnas hinder för att delta i samhället och leva ett jämlikt liv. Dubbla normbrott, otillgänglighet och kunskapsbrist är faktorer som bidrar till utanförskap och osynliggörande. Fördomar och stigma kring funktionsnedsättningar bidrar också till att individer med funktionsnedsättningar kan betraktas som asexuella. Detta får till följd att information om rättigheter, sexualitet och relationer ofta är otillgänglig för målgruppen. Att integrera ett hbtqi-perspektiv i stöd- och utbildningsmaterial anpassat för olika funktionsstödsgrupper, kan öka förutsättningarna för individer som identifierar sig som hbtqi eller funderar på sin identitet eller läggning, att få tillgång till och förstå information som är viktig för dem.

Åtgärder

Förvaltningen för funktionsstöd ska se över, revidera och utveckla befintligt utbildningsmaterial riktat till brukare, medarbetare och chefer för att säkerställa att det finns ett hbtqi-perspektiv

Ansvar: nämnden för funktionsstöd

Förvaltningen använder sig av olika stöd- och utbildningsmaterial, dels i kurser för brukare och deltagare i olika verksamheter, dels i utbildning för medarbetare. I utbildningsmaterial om normmedvetenhet finns ett hbtqi-perspektiv, men materialet behöver en översyn och att anpassas till förvaltningens olika verksamheter för att så många som möjligt ska kunna ta del av det. Utbildningsprogram som riktar sig till deltagare i verksamheterna, exempelvis Viktig Intressant Person, VIP, kan också

utvecklas till att inkludera ett hbtqi-perspektiv. Programmet består av gruppträffar med samtal om känslor, relationer och rättigheter.

Samtliga funktionsstödsverksamheter ska få kunskap om och tillgång till utbildningsmaterial för att öka likvärdigheten över staden

Ansvar: nämnden för funktionsstöd

Det stöd- och utbildningsmaterial som finns inom förvaltningen används i stor utsträckning i vissa verksamheter, medan andra verksamheter saknar kunskap om vad som finns att tillgå. Det skiljer sig också mellan olika delar av staden. Förvaltningen behöver sprida anpassat material så att det kommer fler medarbetare och brukare till del.

Förvaltningen för funktionsstöd ska inom ramen för myndighetsutövningen och verkställighet av beslut, inkludera ett hbtqi-perspektiv

Ansvar: nämnden för funktionsstöd

För att kunna anpassa stödet efter individens egna preferenser och för att säkerställa att insatserna leder till ökad delaktighet och livskvalitet, behöver förvaltningen möjliggöra för individen att vara öppen kring sin könsidentitet och/eller sexuella läggning om individen så önskar. I arbete med personer som behöver stöd, behöver förvaltningen information om vad en individ har för behov men också om vad som är viktigt för den enskilde. Individens behov i centrum, IBIC, är ett arbetssätt för att beskriva individens resurser, behov och mål. IBIC är uppbyggt kring olika livsområden, bland annat fritidsaktiviteter och mellanmännsliga relationer och socialt liv. Genom att inkludera ett hbtqi-perspektiv i dessa livsområden ökar möjligheten för hbtqi-personer med insatser utifrån funktionsnedsättning att leva ett jämlikt liv med full delaktighet.

Fokusområde Kommunikation och kompetens

Göteborgs Stad har sedan förlagan till West Pride startade 2007 aktivt deltagit i och stöttat festivalen på ett flertal sätt. Som ett led i arbetet för de mänskliga rättigheterna och allas lika värde hissar Göteborgs Stad bland annat regnbågsflaggor, uppmärksammar hbtqi och normkritik genom en mångfald av aktiviteter i stadens verksamheter och medverkar i festivalens parad bakom banderollen Göteborg - en stad för alla. Kulturförvaltningen som samordnar stadens deltagande tar fram material om stadens hbtqi-arbete att dela ut i publika miljöer - ett sätt att upplysa om mänskliga rättigheter och likvärdig service. Hbtqi-kompetensen och förståelsen för varje individs rätt att fullt ut vara sig själv kan se olika ut över staden och påverkar därmed hbtqi-personers möjligheter att leva ett liv i öppenhet.

Mer än 200 programpunkter - flertalet seminarier och workshop - under West Pride möjliggör en värdefull plattform för lärande om hbtqi-personers livsvillkor, icke-diskriminering och mänskliga rättigheter. Även under övriga året finns det möjlighet att ta del av West Prides - liksom andra hbtqi-föreningars och nätverks - spetskompetens för att stärka stadens medarbetare och chefer i arbetet med att göra Göteborg till en stad för alla.

Åtgärder

Göteborgs Stads kommunikationsstöd gällande stadens medverkan i West Pride ska översättas till fler språk.

Ansvar: kulturnämnden

I kommunikationsstödet ingår bordspratare, informationsfoldrar och affischer. Bordsprataren beskriver varför staden flaggar med regnbågsflaggan under West Pride. Informationen finns på svenska, engelska, finska, arabiska och somaliska. Informationsfoldern och affischerna informerar om Göteborgs Stads medverkan i West Pride och på vilket sätt staden arbetar mot fördomar och diskriminering under hela året. Denna information finns endast på svenska. För att fler individer, som är nya i Sverige eller av andra orsaker talar andra språk än svenska, ska få kunskap om stadens deltagande i festivalen behöver även dessa kommunikationsstöd översättas till flera språk. Också bordsprataren bör översättas till fler språk än de redan befintliga. På så sätt kan fler som besöker stadens verksamheter över hela staden få tillgång till informationen.

För att fler av stadens medarbetare ska kunna ta del av seminarier under West Pride, ska kulturförvaltningen undersöka möjligheten att i samverkan med West Pride spela in och erbjuda digitala seminarier.

Ansvar: kulturnämnden

Sedan 2013 har stadens medarbetare genom en överenskommelse mellan Göteborgs Stad och de fackliga organisationerna rätt till att kompetensutveckla sig genom deltagande i West Prides program på betald arbetstid. Detta under förutsättning att verksamheten så medger och att deltagandet beviljats av närmaste chef. Syftet är att stärka stadens medarbetare och chefer i arbetet med att göra Göteborg till en stad för alla.

På grund av olika uppdrag och förutsättningar är det inte möjligt för alla yrkesgrupper i staden att delta på arbetstid. För att underlätta för fler medarbetare att ta del av utbudet och få möjlighet till kompetensutveckling, ska kulturförvaltningen i samverkan med West Pride se över möjligheten att erbjuda digitala föreläsningar och seminarier. Genom denna utveckling skulle verksamheter kunna delta på distans eller titta på inspelade föreläsningar i efterhand.